

begaene ongeval lastende en bevelende allen, ende een iegelijck hem ter saecke vandien niet te molesteren also is dit ons Hoogh Graeff. welgevallen ende dat dese gratie sal plaets grijpen sonder verder interiment ende om noch meerder te thoonen onse gunsten gelasten onsen Raedt en eersten rentmeester Cox in handen van de moeder van het overleden kindt te tellen twelff pattacons. Aldus gedaen op den Casteele van Gemert ten dage van onse inhuldinge, ende was geteekent \$ DH Schoenborn Landtc.

Dit relaas werd gevonden in de Gemertse schepenprotocollen R127 folio 443-444.

Ad Otten.

BESPREKING VAN "DE GEMERTSE WOORDENLIJST" DOOR M.A. VAN DER WIJST.
(in Gemerts Heem; nr.61, Winter 1975-'76).

Wie regelmatig mijn artikelen over het Gemerts dialect heeft gelezen in dit tijdschrift en daarin mijn herhaalde verzoeken om reacties van lezers, zal begrijpen hoe aangenaam verrast ik was toen ik in het najaar van 1975 plotseling werd opgebeld door mijn oude vriend Martien van der Wijst, momenteel verbonden aan het archief van Heerlen en oud-redacteur van Gemerts Heem, die mij vroeg of het mogelijk was een "kleine" collectie Gemertse woorden te publiceren in een speciaal nummer van Gemerts Heem, woorden die hij sedert zijn jeugd genoteerd had. Mijn antwoord en dat van Rector Pennings, de hoofdredacteur, was enthousiast en we werden nog enthousiaster toen we de beloofde copie - die nog geschreven moest worden toen ik opgebeld werd - prompt op tijd ontvingen en ontdekten dat de "kleine" collectie van een paar honderd woorden inmiddels was uitgegroeid tot 1700 woorden. Publicatie in nummer 60 was technisch helaas niet haalbaar, vandaar dat onze lezerskring heeft moeten wachten tot nummer 61.

Zeventienhonderd woorden en wat voor woorden! Al lezend en bladerend en zoekend kom je telkens dierbare oude bekenden tegen maar ook woorden die je als "jongere" van onder de veertig nog nooit hebt gehoord. Woorden dus die dreigden verloren te gaan. Martien van der Wijst moet aan zijn Gemertse dialect verknocht zijn, dat blijkt uit zijn keuze, gemaakt met een sterke opmerkingsgave, uit zijn omschrijvingen die soms juweeltjes van bondigheid zijn en uit het feit dat hij na zooveel jaren "in de vrimde" zijn dialect nog feilloos spreekt. Zoveel liefde kun je al-

leen opbrengen voor je moedertaal, voor een aangeleerde taal als het Nederlands is dat onmogelijk.

Een woordenlijst dient normaliter om er woorden in op te zoeken om hun betekenis of uitspraak te achterhalen. Deze lijst heeft nog een ander voordeel: je kunt er woorden mee vinden die er niet in staan. Dat lijkt paradoxaal, maar het is waar. Probeer U het maar eens met Gemertse familieleden, vrienden en kennissen. In zeer korte tijd kunt U tientallen andere woorden opschrijven die iedereen te binnen schieten naar aanleiding van een woord of uitdrukking uit de lijst. Anders gezegd: deze lijst helpt ons nog veel meer te vinden in de bijna onuitputtelijke schatkamers van ons dialect.

Of is het Gemerts tóch een taal -zoals Martien van der Wijst beweert in zijn voorwoord? Het is hier niet de plaats voor een wetenschappelijke discussie over dit probleem, maar de schrijver heeft wel grotendeels gelijk, want zuiver taalkundig bestaan er geen verschillen tussen een dialect en een taal. De verschillen, die er zijn, berusten vaak op maatschappelijke gebruiken (zoals onderwijs in het Nederlands, kranten en boeken in het Nederlands) en de verschillen die men meent te ontdekken (dialecten zouden "primitief" zijn, onbeschaafd, gedegenererd Nederlands, etc.) berusten op sociale vooroordelen.

Ik ga geen voorbeelden geven om te bewijzen hoe voortreffelijk het boekje is. Dat weet heel Gemert al. Ook heb ik niet veel zin om detailkritiek te geven, die natuurlijk wel gegeven kan worden. Op p.31 staat bijv. dat een "kauw" een kraai zou zijn, maar een kraai is een "krèèj" in het Gemerts en is een andere vogel (die overigens erg lijkt op een kauw).

Een belangrijker punt van kritiek zou de spelling kunnen zijn, ware het niet dat mijn broer en ik daar grotendeels zelf voor verantwoordelijk zijn. De wetenschappelijke spelling voor het Gemerts is te moeilijk gebleken voor de niet fonetisch en fonologisch geschoolde lezer. Een vereenvoudiging van het systeem stond reeds lang op stapel maar door drukke werkzaamheden kon die niet plaatsvinden vóór de publicatie van de lijst en wachten met publiceren wilden we ook niet. Inmiddels is het officiële spellingssysteem drastisch vereenvoudigd (maar met behoud van alle klankonderscheidingen), zoals U verderop kunt zien. Overigens bleken de meeste verschillen tussen de spelling van Van der Wijst en het nieuwe systeem van ondergeschikt belang of een

kwestie van andere "accenttekens", want voor een leek heeft Martien van der Wijst ongetwijfeld een scherp oor. Toch zitten we nu met verschillende inconsequenties in de lijst, al was het alleen maar de spelling van de g en de ch. Van der Wijst gebruikt overal de g blijkens zijn voorwoord, maar er is in het Gemerts wel degelijk verschil tussen de stemhebbende g en de stemloze ch. Zo zou ik nog een tijdje kunnen doorgaan met een systematische bespreking en de wat talrijker verschillen. Het lijkt me echter beter dit niet te doen omdat de meeste lezers dit saai zullen vinden en omdat de heer Van der Wijst inmiddels heeft toegezegd alle Gemertse woorden uit zijn lijst te zullen inspreken op geluidsband, zodat we kunnen achterhalen of de inconsequenties slechts schijnbare inconsequenties zijn en berusten op uitspraakverschillen of dat het werkelijk inconsequenties zijn. In een verder stadium kunnen we dan alles ompellen voor een in de toekomst te verschijnen uitgebreider werk, dat als de tekenen niet bedriegen, wel een "woordenboek" zal worden. We vermoeden overigens dat het oude systeem in zoverre zijn nut heeft gehad, dat het de geïnteresseerde heeft bewust gemaakt van de verschillen die er bestaan in het Gemerts tussen de klanken (vooral bij klinkers en tweeklanken) en van de sytematiek in het klankstelsel. De spelling van die klanken met een "accent" zus of zo is van minder belang. Het gaat om de verschillen in klank en we mogen, met gepaste bescheidenheid overigens, aannemen dat ook de schrijver van de Woordenlijst van die door ons ontdekte systematiek heeft geprofiteerd, al is het onbewust.

Mag ik iedere lezer die aanvullingen of opbouwende kritiek heeft op de Woordenlijst, opwekken in enigerlei vorm te doen toekomen aan de auteur of aan mij? (Maakt U zich geen zorgen over de spelling, die komt wel in orde.

Ik geloof dat ik de gevoelens van alle liefhebbers van de "Gimmerse taol" vertolk, als ik Martien van der Wijst dank voor dit nieuwe geschenk dat hem al zoveel dank verschuldigd is voor zijn Beknopte Geschiedenis, de eerste Gemertse best-seller.

W.J.Vos, Korhoenhof 9, Nuenen.

HET KESKE in de Sint Annastraat is weer voorzien van een beeld van Moeder Anna. In opdracht van de Heemkundekring van Gemert is het beeld gemaakt in het kunstatelier van de Kleiwarenfabriek St.Joris in Beesel.